

Länsimaa vaan ei Eurooppa

Maiju Lehmijoki-Gardner on Helsingin yliopiston kirkkohistorian dosentti ja vieraileva teologian professori Loyola University Marylandissa (Baltimore).

Muutin Yhdysvaltoihin lähes päivälleen 15 vuotta sitten. Sopeutumisessa meni noin 14 vuotta. Amerikka on länsimaa, mutta Amerikka ei ole Eurooppa. Erityisen kaukana se on Skandinaviasta. Huomio ei ole niin yksinkertainen miltä se kuulostaa. Ehkä arkiset kokemukseni Baltimoressa auttavat valottamaan laajempaa historiallista kysymystä, jossa on pohjimmiltaan kyse yksilön, perheen ja valtion asemaa koskevista ajattelutavoista.

Aluksi suhtauduin amerikkalaiseen elämään tavalla, jota voisi luonnehtia halveksunnaksi. Hermostuin virastojen jähmeyteen. Viisumini lipsahtanut vääriä syntymävuosi vaati monien kuukausien selvittelyä. Kansalaisuuden saatuaani alkoi passin odottelu. Kolmen viikon arvioitu odotus venyi neljäksi kuukaudeksi. Ensimmäinen sekkivihkoni siirsi minut ajassa neljäkymmentä vuotta taaksepäin. Suloisessa Suomessani lapseni olisivat saaneet hyvää hoitoa varsin kohtuullista kuukausimaksua vastaan; Baltimoressa hoitomaksuihin meni 1200 dollaria kuu-

kaudessa. Yliopistojen vuosimaksut järkyttävät yhä: kotiyliopistossani Loyolassa opiskelijoiden vuosimaksu on noin 52 000 dollaria. George W. Bushin valtakausi syvensi käsitystäni Amerikan politiikan omalakisuudesta. Ensikosketukseni kristilliseen fundamentalismiin tuli ex-puolisoni perheen kautta. Pian Yhdysvaltoihin saavuttuani saimme kutsun sukulaisille. Etupihaa reunusti kylttien aita. Jokaisessa kyltissä luki ”You are entering Bible Land.” Halusin juosta pakoon.

Eurooppalaisena huomioni kiinnittyi yhteiskunnallisiin rakenteisiin, ihmisten yleissivistykseen ja estetiikkaan. Tässä vertailussa kotimantereeni voitti Yhdysvallat menen tullen. Sopeutumiseni uuteen kotimaahani eteni vaiheittain. Rakenteellisen rinnalle nousi minulle uudenlainen käsitys aktiivisten yksilöiden panoksesta. Käsityksiäni pehmitti Amerikan aito monikulttuurisuus. Monien muiden maahanmuuttajien tavoin solmin aluksi ystävyysuhteeni ulkomaalaisiin. Ensimmäinen sydänystäväni oli venäläinen, seuraava intialainen. Kulttuurien moninaisuuteen liittyy uskontojen kirjo. Seuraan läheltä juutalaisten naapurieni elämää. Syksyisen *sukkot*-juhlan aikaan he pystyttävät takapihalleen oman lehtimajansa. Kahdeksan päivän ajan majasta kantautuvat vieraiden iloiset naurunpyrskähdykset. Uskontojen rinnakkaiselosta kertoo kirkollinen kyltti, jonka veljeni valokuvasi Yhdysvaltain merisotakoulussa Annapoliksessa: maanantaista perjantaihin katolinen messu, perjantaisin juutalainen sapattipalvelus ja mus-

limien Jumah-rukous, keskiviikkona protestanttien jumalanpalvelus.

Pysähtykäämme hetkeksi yksilön aktiivisuutta korostavan ajattelutavan äärelle. Pohjoismaiseen ajatteluun kuuluu myönteinen kuva valtiosta. Valtio on meidän ja valtio toimii puolestamme. Yhdysvalloissa valtioon ei liity tällaista voimakasta positiivista arvolutausta. Valtio on välttämättömyys, mutta ei arvo. Valtion budjetti on täällä veronmaksajien rahaa, *tax payers' money*. Byrokratian hankaluus on osittain tarkoituksellista. Eipähän pääse valtio määräämään kansalaistensa elämää. Arvona on sen sijaan yksilön omakohtaiset valinnat. Valtiota tärkeämpiä yhteisöjä ovat perheet, koulut, asuinalueen ja kirkot.

Perheillä ja suvuilla on omia blogejaan. Lasten kuulumisten seuraaminen kuuluu työpaikkojen kulttuuriin. Työpaikkojen pikkujoulut ovat perheille. Tuttavaperheissäni lasten kouluun panostetaan omakohtaisesti tavoilla, jotka mykistävät valtiollisiin järjestelyihin tottuneen suomalaisen. Joka aamu koulun piha täyttyy sadoista lapsiaan hyvästelevistä vanhemmista. Opettajille järjestetään kahdesti vuodessa kiitokseksi juhla-aamiainen – vanhempien leipomia piiraita ja kakkuja on monen pöydän verran. Vanhempainyhdistyksen rahainkeruukampanjat tuottavat kymmeniä tuhansia vuodessa. Niillä hankitaan ilmastointilaitteita, istutetaan puita, maalataan seiniä. Maalauksesta vastaavat vanhemmat. Asuinalueemme on vuosittaiset talkoonsa, rapujuhansa ja lasten hoitorinki. Edellisellä asuinalueellamme asuntojen hinnat kolminkertaistuivat kymmenessä vuodessa. Taustalla vaikutti pahamaineinen asuntokupla, mutta paljon myös asukasyhdistyksen aktiivisuus. Asukkaiden toimeliaisuuden ansiosta katukuva siistiytyi. Iltaisin kansalaispartiot kävelivät turvakierroksiaan. Pienten lasten vanhemmat rakensivat leikkikentän.

Arvoperusta ei yksin riitä. Sitä on osattava puolustaa. Näin paikallisen yksityiskoulun,

Bryn Mawrin, tunnuslause on: "Great minds. Stong hearts. Bold voices." Monet valitsevat asuinalueensa sen poliittisen värin mukaan. Jos tulet käymään Baltimoressa voin esitellä alueet tässä valossa. Roland Parkissa asuu varakkaita liberaaleja; Homewood on rikkaiden republikaanien alue; Rodgers Forgessa asuu keskiluokkaisia republikaaneja; Charles Villagessa boheemeja humanisteja, jopa vihreitä. Federal Hillin asuinalueella autotarrana saattaa olla seuraava: "Keep your rosaries of my ovaries." Baltimoren nukkumalähiöissä tyyppillisempää on nähdä abortinvastaisia julistuksia, kuten "Abortion stops a beating heart." Tervetuloa Amerikkaan!

Milloin tunsin lopullisesti asettuneeni toiseen kotimaahani? Pienet merkit näyttivät tietä. Ajattelaanpa vaikka luentokurssieni opetusrunkoja. Ensimmäiset vuodet määritin akateemisen ajattelun kriittisyytenä – tavoitteenani oli opettaa kriittistä ajattelua, eurooppalaista akateemista hyvettä. Sanapari *critical thinking* on toki mukana vieläkin, mutta sen eteen laitan nykyään toisen määreen, *constructive*. Opin välttämään kirjoituksissani Suomessa suosittua yhteisöllistä subjektia. Sellaisia ilmaisuja, kuten "kirkot järjestäytyivät". Amerikkalaisissa tällainen herätti kritiikkiä: eiväthän instituutiot järjesty vaan niissä vaikuttavat ihmiset. Tässä on Pohjoismaiden ja Yhdysvaltain välinen ero.

Kotirintamalla huomasin asettuneeni, kun osasin poikieni urheilujoukkueiden kaikkien pelaajien nimet. Olin istunut peli toisensa jälkeen kentän laidalla, lapsia kannustaen. Elämäni amerikkaisena oli pitkällä, kun tervehdin juoksulenkillä vastaantulevia. Viimeistään kotiuduin, kun hankin ensimmäiset autotarrani ja pystyitin kotipihalleni poliittisen kyltin. Oli tullut minun vuoroni kauhistuttaa eurooppalaiset julkisilla julistuksillani. Pehmittäköön asiaa se, että neljän autotarrani kruununa on Suomen sinival-koinen lippu.